četrtek 10. marca 2022

P9_TA(2022)0080

Uničevanje kulturne dediščine v Gorskem Karabahu

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 10. marca 2022 o uničevanju kulturne dediščine v Gorskem Karabahu (2022/2582(RSP))

(2022/C 347/18)

Evropski parlament,

— ob upoštevanju svojih prejšnjih resolucij o Armeniji in Azerbajdžanu,

— ob upoštevanju svoje resolucije z dne 16. februarja 2006 o kulturni dediščini v Azerbajdžanu ([1]),

— ob upoštevanju svoje resolucije z dne 17. februarja 2022 o izvajanju skupne zunanje in varnostne politike – letno poročilo za leto 2021 ([2]),

— ob upoštevanju skupne izjave predsednice delegacije za odnose z Južnim Kavkazom, stalnega poročevalca Evropskega parlamenta o Armeniji in stalne poročevalke Evropskega parlamenta o Azerbajdžanu z dne 9. decembra 2021 o odlokih Meddržavnega sodišča z dne 7. decembra 2021 v sodnih postopkih med Armenijo in Azerbajdžanom,

— ob upoštevanju poročila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti pri Svetu Evrope,

— ob upoštevanju skupnega sporočila Komisije in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko z dne 18. marca 2020 z naslovom Politika vzhodnega partnerstva po letu 2020: Krepitev odpornosti – vzhodno partnerstvo, ki prinaša koristi za vse (JOIN(2020)0007),

— ob upoštevanju gospodarskega in naložbenega načrta za države vzhodnega partnerstva,

— ob upoštevanju izjave sopredsednikov skupine iz Minska v okviru Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi z dne 11. novembra 2021, v kateri sta poudarila pomen zaščite zgodovinskih in kulturnih spomenikov v regiji,

— ob upoštevanju odlokov Meddržavnega sodišča z dne 7. decembra 2021,

— ob upoštevanju sklepov Sveta o pristopu Unije h konfliktom in krizam na področju kulturne dediščine z dne 21. junija 2021,

— ob upoštevanju Konvencije Unesca o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine z dne 16. novembra 1972,

— ob upoštevanju deklaracije Unesca o namernem uničevanju kulturne dediščine z dne 17. oktobra 2003,

— ob upoštevanju Mednarodnega pakta o političnih in državljanskih pravicah z dne 16. decembra 1966,

— ob upoštevanju Evropske kulturne konvencije, spremenjene Evropske konvencije o varstvu arheološke dediščine in Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, katerih podpisnika sta Armenija in Azerbajdžan,

— ob upoštevanju Haaške konvencije o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada iz leta 1954, katere podpisnika sta Armenija in Azerbajdžan, njenega protokola, kot se uporablja z zasedenih ozemljih, ter drugega protokola o okrepljenem varstvu kulturnih dobrin, ki prepoveduje vse spremembe, ali spremembe uporabe kulturnih dobrin, katerih namen je prikriti ali uničiti kulturne, zgodovinske ali znanstvene dokaze,

([1]) UL C 290 E, 29.11.2006, str. 421.
([2]) Sprejeta besedila, P9_TA(2022)0039.

— ob upoštevanju Splošne deklaracije človekovih pravic z dne 10. decembra 1948,

— ob upoštevanju Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije z dne 21. decembra 1965,

— ob upoštevanju členov 144(5) in 132(4) Poslovnika,

A. ker uničevanje ali skrunitev spomenikov oziroma predmetov kulturne, verske ali narodne dediščine krši načela Evropske unije;

B. ker je po premirju 9. novembra 2020 pod azerbajdžanski nadzor prešlo 1 456 spomenikov, predvsem armenskih; ker je Azerbajdžan med vojno leta 2020 namerno povzročil znatno škodo armenski kulturni dediščini, predvsem med obstreljevanjem katedrale Jezusa Odrešenika v Šuši ter z uničenjem, spremembo namembnosti ali poškodovanjem drugih cerkva in pokopališč med konfliktom in po njem, na primer cerkve Matere Božje Zoravorske blizu mesta Mehavan in samostana apostola Jegišeja v kraju Matagiz v Gorskem Karabahu; ker je azerbajdžanski predsednik Ilham Alijev med obiskom armenske cerkve iz 12. stoletja v Cakuriju prisegel, da bo dal odstraniti tamkajšnje armenske napise;

C. ker je, kot je omenjeno v deklaraciji Unesca o namernem uničevanju kulturne dediščine iz leta 2003, kulturna dediščina pomemben element kulturne identitete skupnosti, skupin in posameznikov ter kulturne kohezije, zato ima lahko njeno namerno uničevanje škodljive posledice za človeško dostojanstvo in človekove pravice;

D. ker uničevanje krajev, artefaktov in predmetov kulturne dediščine prispeva k zaostrovanju sovražnosti, vzajemnemu sovraštvu in rasnim predsodkom znotraj družb in med njimi;

E. ker je spoštovanje manjšin, vključno z varstvom njihove kulturne dediščine, del evropske sosedske politike; ker je namen evropske sosedske politike vzpostaviti partnerstvo med Armenijo in Azerbajdžanom, ki bo temeljilo na skupnih vrednotah;

F. ker se je najnovejši oboroženi spopad v Gorskem Karabahu in njegovi okolici končal s popolnim premirjem, o katerem so se dogovorili Armenija, Azerbajdžan in Rusija ter je bil podpisan 9. novembra 2020 in je začel veljati 10. novembra 2020;

G. ker je v Gorskem Karabahu veliko število cerkva, mošej, kamnitih spomenikov in pokopališč;

H. ker je Meddržavno sodišče 7. decembra 2021 v odloku zapisalo, da mora Azerbajdžan sprejeti vse potrebne ukrepe, da bi preprečil in kaznoval vandalizem in skrunitev armenske kulturne dediščine, med drugim cerkev in drugih verskih objektov, spomenikov, znamenitosti, pokopališč in artefaktov; ker je Meddržavno sodišče Armeniji in Azerbajdžanu naročilo, naj sprejmeta vse potrebne ukrepe za preprečevanje razpihovanja in spodbujanja rasnega sovraštva; ker je Meddržavno sodišče Azerbajdžanu naročilo, naj pred nasiljem zaščiti vse ljudi, ki so bili med konfliktom leta 2020 ujeti in so še vedno v priporu; ker je Meddržavno sodišče v svojem odloku navedlo, da se morata obe strani vzdržati dejanj, ki bi lahko zaostrile ali podaljšale spor pred sodiščem ali bi lahko otežile njegovo reševanje;

I. ker je Unesco poudaril dolžnost držav, da varujejo kulturno dediščino v skladu s pogoji Haaške konvencije o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada iz leta 1954, in je predlagal napotitev neodvisne strokovne misije, ki bi pripravila okvirni seznam pomembnih kulturnih objektov kot prvi korak za zaščito dediščine v tej regiji;

J. ker je varstvo kulturne dediščine ključnega pomena pri zagotavljanju trajnega miru in spodbujanju strpnosti, medkulturnega in medverskega dialoga ter vzajemnega razumevanja, pa tudi demokracije in trajnostnega razvoja;

K. ker imajo kulturne dobrine velik kulturni, umetniški, zgodovinski in znanstveni pomen ter jih je treba zaščititi pred nezakonitim prisvajanjem, propadanjem in uničevanjem; ker so armenske cerkve in samostani del najstarejše krščanske dediščine na svetu in del skupne človeške dediščine;

četrtek 10. marca 2022

L. ker so bile v postopku pred Meddržavnim sodiščem podane resne obtožbe glede vpletenosti azerbajdžanskih oblasti v uničevanje pokopališč, cerkva in zgodovinskih spomenikov v Gorskem Karabahu;

M. ker ima ta dolgotrajni konflikt katastrofalne posledice za kulturno dediščino Gorskega Karabaha in vse regije; ker je Azerbajdžan že 30 let nepopravljivo uničuje versko in kulturno dediščino, predvsem v Nahčivanski avtonomni republiki, kjer je bilo uničenih 89 armenskih cerkva, 20 000 grobov in več kot 5 000 nagrobnikov; ker je uničeval tudi dediščino na nekdanjih konfliktnih območjih, ki jih je vrnil Armeniji, predvsem je skoraj v celoti uničil in izropal kraja Agdam in Fuzuli;

N. ker je prva vojna v Gorskem Karabahu privedla do poškodovanja ali uničenja azerbajdžanske kulturne dediščine, tudi kulturnih in verskih objektov, ki so jih zapustili notranje razseljeni Azerbajdžanci v regiji; ker so bili ti objekti uničeni, delno uničeni, zanemarjeni ali pa so jih podrli za gradbeni material;

O. ker se sledi armenske kulturne dediščine v Gorskem Karabahu ne odstranjujejo le s poškodovanjem in uničevanjem, temveč tudi s potvarjanjem zgodovine in poskusi, da bi jo predstavili kot kulturo tako imenovanih kavkaških Albancev; ker je azerbajdžanski minister za kulturo Anar Karimov 3. februarja 2022 napovedal ustanovitev delovne skupine, odgovorne za odstranitev „izmišljeni sledi, ki so jih Armenci pisali po albanskih verskih templjih“;

1. odločno obsoja nadaljevanje politike Azerbajdžana, da izbriše in zanika armensko kulturno dediščino v Gorskem Karabahu in njegovi okolici, s čimer krši mednarodno pravo in nedavno sodbo Meddržavnega sodišča;

2. priznava, da je izbris armenske kulturne dediščine del širšega vzorca ravnanja azerbajdžanskih oblasti, ki spodbujajo sistematično „armenofobijo“ in jo izvajajo kot politiko na državni ravni, zgodovinski revizionizem in sovraštvo do Armencev, vključno z njihovim razčlovečenjem, poveličevanjem nasilja in ozemeljskimi zahtevami v odnosu do Republike Armenije, s čimer ogrožajo mir in varnost na južnem Kavkazu;

3. poudarja, da ima kulturna dediščina univerzalno razsežnost, saj priča o zgodovini, ki je neločljivo povezana z identiteto narodov, mednarodna skupnost pa jo mora varovati in ohraniti za prihodnje generacije; poudarja pomen bogate kulturne dediščine v tej regiji; poziva vse države, naj sprejmejo potrebne ukrepe za zaščito nesnovne kulturne dediščine na ozemlju, ki je pod njihovim nadzorom; obžaluje, da konflikti v regiji Gorskega Karabaha povzročajo uničenje, plenjenje in ropanje skupne kulturne dediščine, kar še povečuje medsebojno nezaupanje in sovraštvo;

4. opozarja, da so zgodovinski revizionizem ter rušenje in uničevanje kulturne ali verske dediščine v nasprotju z odlokom Meddržavnega sodišča z dne 7. decembra 2021 in resolucijo Parlamenta z dne 20. maja 2021 ([3]);

5. priznava, tako kot tožilstvo Meddržavnega sodišča, da je kulturna dediščina edinstven in pomemben dokaz kulture in identitete narodov ter da poškodovanje in uničevanje kulturne dediščine, snovne ali nesnovne, pomenita izgubo za prizadete skupnosti in za vso mednarodno skupnost;

6. pozdravlja osrednjo vlogo Unesca pri varovanju kulturne dediščine in spodbujanju kulture kot sredstva za zbliževanje ljudi in gojenje dialoga;

7. pozdravlja predlog Unesca o napotitvi neodvisne strokovne misije in poziva, naj se s tem ne odlaša; poudarja, da mora Azerbajdžan zagotoviti neoviran dostop do vseh objektov kulturne dediščine, da bo misija lahko pripravila popis na terenu in ugotovila, kaj se je zgodilo z njimi;

([3]) Resolucija Evropskega parlamenta z dne 20. maja 2021 o vojnih ujetnikih po nedavnem konfliktu med Armenijo in Azerbajdžanom (UL C 15, 12.1.2022, str. 156).

8. odločno vztraja, da mora Azerbajdžan Unescu omogočiti dostop do objektov kulturne dediščine na ozemljih, ki so pod njegovim nadzorom, da bo lahko Unesco nadaljeval njihov popis in da bo Azerbajdžan lahko poskrbel za njihovo zaščito; poziva Azerbajdžan, naj zagotovi, da pred ocenjevalno misijo Unesca ne bo prišlo do posegov na objektih armenske dediščine ter da bodo armenski in mednarodni strokovnjaki za kulturno dediščino zaprošeni za mnenje pred posegi na objektih armenske kulturne dediščine in da bodo tesno vključeni vanje; poziva, naj se uničeni ti in drugi porušeni objekti v celoti obnovijo in naj se mednarodna skupnost, zlasti Unesco, bolj vključi v varstvo objektov svetovne dediščine v tej regiji;

9. poziva EU, naj dejavno sodeluje pri prizadevanjih za zaščito ogrožene kulturne dediščine v Gorskem Karabahu, zlasti z uporabo mehanizmov za podporo misiji Unesca za ugotavljanje dejstev; spodbuja vse pobude, tudi zasebne, za pomoč pri ohranjanju te dediščine; predlaga uporabo Satelitskega centra EU (SatCen) za pridobitev satelitskih posnetkov, ki bodo v pomoč pri ugotavljanju zunanjega stanja ogrožene dediščine v regiji;

10. poudarja, da je treba varstvo zgodovinske in kulturne dediščine obravnavati v širšem kontekstu reševanja spora med Armenijo in Azerbajdžanom ter končne določitve statusa Gorskega Karabaha; v zvezi s tem poziva Azerbajdžan, naj odstopi od svojih maksimalističnih ciljev, militarističnega pristopa in ozemeljskih zahteve v odnosu do Armenije ter naj se pod okriljem skupine OVSE iz Minska v dobri veri pogaja o dokončnem statusu Gorskega Karabaha;

11. poudarja, da je treba nemudoma sprejeti ukrepe, navedene v odlokih Meddržavnega sodišča z dne 7. decembra 2021; poudarja, da bi morala mednarodna skupnost nemudoma obravnavati vse nove primere uničevanja ali spreminjanja kulturne dediščine;

12. poziva Azerbajdžan, naj v celoti izvaja začasno sodbo Meddržavnega sodišča, zlasti tako, da se vzdrži od zatiranja armenskega jezika, uničevanja armenske kulturne dediščine ali drugih vrst odstranjevanja zgodovinskih sledi armenske kulture oziroma naj ne ovira dostopa Armencev do njih in njihovega uživanja ter z obnovo ali vrnitvijo vseh armenskih kulturnih in verskih zgradb in krajev, artefaktov ali predmetov;

13. ponovno poziva EU, naj v akcijske načrte, ki usmerjajo partnerstvo med EU ter Armenijo in Azerbajdžanom, ki sodelujeta v evropski sosedski politiki, vključi klavzulo o zaščiti arheoloških najdišč in zgodovinskih objektov;

14. poudarja, da je spoštovanje pravic manjšin, vključno z zgodovinsko, versko in kulturno dediščino, bistven pogoj za učinkovito izvajanje evropske sosedske politike in za ustvarjanje okoliščin, ki bodo omogočale povojno rehabilitacijo, resnično spravo in dobre sosedske odnose med Armenijo in Azerbajdžanom;

15. poziva vladi Azerbajdžana in Armenije, naj ob podpori mednarodne skupnosti zagotovita učinkovite preiskave vseh domnevnih kršitev mednarodnega prava, vključno z varstvom kulturne dediščine;

16. poziva EU in države članice, naj še naprej podpirajo delo mednarodnih organizacij na področju varstva kulturne in verske dediščine;

17. poziva EU in države članice, naj še naprej podpirajo zagotavljanje nujne humanitarne pomoči;

18. poziva EU in države članice, naj podprejo organizacije civilne družbe v Armeniji in Azerbajdžanu, ki resnično prispevajo k spravi;

19. poziva EU, Unesco, Svet Evrope in OVSE, naj skupaj spodbujajo in podpirajo prizadevanja za varstvo kulturne in verske dediščine;

20. poziva Komisijo, naj uporabi ves svoj vpliv, da bi preprečila vandalizem, uničevanje ali spreminjanje kulturne dediščine v Gorskem Karabahu;

21. poudarja, da so prizadevanja mednarodne skupnosti za varstvo kulturne dediščine bistvena za postavitev temeljev za trajen mir v tej regiji;

22. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje podpredsedniku Komisije/visokemu predstavniku Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, Svetu, Komisiji, vladi in predsedniku Armenije, vladi in predsedniku Azerbajdžana, generalni sekretarki Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, generalni sekretarki Sveta Evrope, generalni direktorici Unesca in generalnemu sekretarju Organizacije združenih narodov.